

Juho Mustonen

**UUDISTUVAN HANKINTALAIN AIHEUTTAMAT MUUTOKSET
SUUNNITTELUPALVELUIDEN KILPAILUTTAMISEEN**

Insinöörityö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Tekniikan ja liikenteen ala
Rakennustekniikan koulutusohjelma
Kevät 2007

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Tekniikan ja liikenteen ala	Koulutusohjelma Rakennustekniikka
Tekijä(t) Juho Mustonen	
Työn nimi Uudistuvan hankintalain aiheuttamat muutokset suunnittelupalveluiden kilpailuttamiseen	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Agarth Pekka
	Toimeksiantaja Kajaanin kaupunki
Aika Kevät 2007	Sivumäärä ja liitteet 27 + 16
<p>Tiivistelmä</p> <p>Insinööritoiminnan tarkoituksena oli selvittää uudistuvan hankintalain aiheuttamien muutosten vaikutus Kajaanin kaupungin tilapalvelu- ja rakennuspalveluilla, ja selvittää niiden muutokset suunnittelupalveluita kilpailutettaessa.</p> <p>Julkisia hankintoja koskeva uusi hankintalaki astuu voimaan 1.6.2007. Lain tavoitteena on taata kaikille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisia hankintoja kilpailutettaessa sekä tehostaa julkisten varojen käyttöä ja saada aikaan mahdollisimman laadukkaiden hankintojen saatavuus.</p> <p>Uuden lain perusteella kaikki kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat on kilpailutettava, kynnysarvoksi on kaavailtu 20000 €, ja sen ylittävä hankinta joudutaan kilpailuttamaan kaikkien tarjoajien kesken. Tästä johtuen kaikilla yrityksillä on mahdollisuus tehdä tarjous kilpailutilanteessa.</p> <p>Työssä jouduin selvittämään uudistuvan hankintalain vaikutuksia suunnittelupalveluiden kilpailuttamisessa. Työssä selvisi mm. kilpailuttamisvelvollisuuden muutokset ja ilmoitusmenettelyn tarkoitus ja mihin uudella lailla pyritään.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Hankintalaki, ilmoitusmenettely, hankinta prosessi
Säilytyspaikka	☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School School of Engineering	Degree Programme Construction Engineering
Author(s) Juho Mustonen	
Title Changes Caused by the New Acquisition Law	
Optional Professional Studies	Instructor(s) Agarth Pekka
	Commissioned by Jaakko Pöllänen, City of Kajaani
Date Spring 2007	Total Number of Pages and Appendices 27 + 16
<p>The goal of this Bachelor's thesis was to investigate the effects of the changes caused by the new acquisition law to the building supervision unit of Kajaani City. The changes when design services are contested were also investigated.</p> <p>The new acquisition law concerning public purchasing will come into effect on 1 June 2007. The aim of the law is to guarantee equal and undiscriminated treatment to all when public purchases are contested, to optimize the use of public funds and to increase the availability of good quality purchases.</p> <p>The new law requires that all purchases over the new national threshold have to be contested. The threshold is planned at 20 000 euros and a purchase over that limit must be contested between every bidder. Because of this every company will have a chance to make an offer in future competition.</p> <p>All the bidders must be informed about the decision including a form that the dissatisfied can use to apply for a change to the decision. The decision must be justified and the comparison of arguments that affected the decision must be enclosed to it.</p>	
Language of Thesis	Englisch
Keywords	acquisition law
Deposited at	☒ Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Julkisia hankintoja koskeva uusi laki astuu voimaan 1.6.2007. Tavoitteena laissa on edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä ja tehostaa julkisten varojen käyttöä, sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota tavaroita, palveluita ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailussa.

Haluaisin kiittää Kajaanin kaupungin tilapalvelu yksikköä saadusta insinööriyön aiheesta ja hyvistä neuvoista työn toteutuksen kannalta, sekä erityiskiitos Jaakko Pölläselä joka oli ohjaavana henkilönä tilapalvelu yksiköstä.

Lisäksi haluaisin kiittää ohjaavaa opettajaani Pekka Agarthtia, joka neuvoi ja opasti minua työn suorittamisen aikana ja antoi hyviä kommentteja insinööriyön edistymisen kannalta. Sekä kiitos Eero Soiniselle, jonka ansiosta kirjallinen osuus tuli paremmin luettavaan kuntoon.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 JULKISET HANKINNAT	8
2.1 Mihin uudella hankintalailla pyritään	8
2.2 Hankinnoista ja tarjouskilpailuista ilmoittaminen	9
3 UUSI HANKINTALAKI	10
3.1 Nykyisen käytännön ja uuden hankintalain eroavuudet	10
3.2 Mitkä ovat uuden lain aiheuttamat hankaluudet tilapalveluiden kannalta	11
3.3 Miten kilpailuttaminen uuden lain mukaan pitää tehdä	11
3.3.1 Avoin menettely	11
3.3.2 Rajoitettu menettely	12
3.3.3 Kilpailullinen neuvottelumenettely	12
3.3.4 Puitejärjestely	13
3.3.5 Suora menettely	14
4 SUUNNITTELUPALVELUIDEN KILPAILUTTAMINEN	15
4.1 Mitä kriteerejä yhteistyökumppanin tulee täyttää	15
4.2 Pidempiaikainen sitoutuminen suunnittelijan ja tilaajan kannalta	16
4.3 Mitä vertailuperusteita suunnittelijat korostavat	16
4.4 Vaikuttaako uusi hankintalaki toimittajien kiinnostukseen toimia yhteistyökumppanina	16
5 OHJEITA SUUNNITTELUPALVELUIDEN KILPAILUTTAMISEKSI	17
5.1 Kilpailuttamisen ohjeellinen mallikaavio	18
5.2 Yhteishankkeiden valintaperusteet	19
5.3 Tarvittavat ilmoitukset yhteistyökumppanien hakemiseksi	19
5.4 Valintakriteerien asettaminen ja valinta menettely	20
5.5 Vertailuperusteiden asettaminen	21
5.6 Tarjoajaa koskevat selvitykset	21
5.7 Tarjouspyyntö	21
5.7.1 Tarjouspyynnön sisältö	23
5.7.2 Tarjousten avaaminen ja vertailu	23
5.7.3 Suunnittelijan valinta ja perustelut	24

5.7.4 Päätöksen ilmoittaminen	24
6 YHTEENVETO	25
Johtopäätökset	25
Mikä on muuttunut	26
LÄHTEET	27
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tarkoituksena oli selvittää Kajaanin kaupungin tilapalveluyksikölle, miten uuden hankintalain aiheuttamat muutokset vaikuttavat suunnittelupalveluiden kilpailuttamiseen. Millaisia muutoksia tulee tehdä aikaisempaan toimintaan verrattuna. palveluiden hankinnan kansallinen raja on 20 000 €/hanke. Se tarkoittaa sitä, että suunnittelupalveluita hankittaessa rajan ylitys merkitsee sitä, että hanke on kilpailutettava. Kun hanketta koskevan arkkitehti-, rakenne-, lvi-, sähkö- ja mahdollisten muiden suunnitelmien yhteenlaskettu hinta ylittää kansallisen rajan, on hanke kilpailutettava.

Uuden lain mukainen kansallinen kynnysarvo määrittelee kilpailuttamisvelvollisuuden ja samalla hankinnasta ilmoittamisvelvollisuuden euromääräisen alarajan. Lain mukaan kynnysarvon ylittävät hankinnat joudutaan kilpailuttamaan voimaan tulevan hankintalainsäädännön mukaan. Kynnysarvon alapuolelle jäävät hankinnat voidaan tehdä ostajan omien hankintaohjeiden mukaisesti.

Kajaanin kaupunki ehdotti minulle insinööritoimiston aiheeksi hankintalaki uudistuksen selvittämisestä ja sen muutosten vaikutusta suunnittelupalveluiden kannalta katsoen. Työn tavoitteena oli selvittää miten laki uudistuksen vaikutukset vaikuttavat suunnittelu palveluiden kilpailuttamiseen ja mitkä asiat siinä muuttuvat.

2 JULKISET HANKINNAT

Julkiset hankinnat tarkoittavat sellaisia tavara-, palvelu- ja rakennushankintoja, joita valtio, kunnat ja kuntayhtymät, valtion liikelaitokset sekä muut hankintalainsäädännössä määritellyt hankintayksiköt ottavat oman organisaationsa ulkopuolelta. Hankinnat tulee tehdä noudattaen lainsäädännössä olevia menettely tapoja. Niillä pyritään tehostamaan julkisten varojen käyttöä, joten hankinnat on kilpailutettava avoimesti ja tehokkaasti. [1.]

2.1 Mihin uudella hankintalailla pyritään

Kilpailuttamisesta tulee tärkein asia koko prosessissa, koska se luo mahdollisuuden kaikille tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun ja se luo pohjan avoimeen toimintaan tarjouspyyntöjä haettaessa. Kilpailuttamisen tarve yksinkertaistaa hankintalainsäädännön oikeudellista kehystä ja mukauttaa sen sähköisen tiedonvaihdon aikakauteen. Seurauksena on avoimet ja toimivat markkinat pitkäaikaisemmille yhteistyösuhteille ja reilulle kilpailutoiminnalle. Avoin ilmoittaminen tekee mahdolliseksi kaikkien tarjoajien osallistumisen tarjouskilpailuihin, koska usein lähes kaikki tarjouspyynnöt ovat samassa paikassa sähköisen ilmoituskanavan ansiosta. Hankinnoissa on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan kestävä kehitys, tuotteiden ja niiden pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja -kuormitukset sekä kierrätyshankintamahdollisuudet elinkaaren aikana.

Hankinnoista ilmoittaminen julkisesti laajenee huomattavasti entiseen verrattuna. Tämän takia tietoisuus hankkeista paranee, koska tiedot ovat kaikkien saatavilla sähköisen ilmoituskanavan kautta. Näin saadaan enemmän tietoa hankkeista ja suurempia kilpailutilanteita hankintojen läpiviennin ja kilpailuttamisen kannalta. Ennen on voinut valita palveluntuottajan aikaisempien kokemusten perusteella, eikä ole tarvinnut kilpailuttamisen kautta etsiä sopivaa palveluntuottajaa. Välttämättä ei ole valittu aina sopivinta tai kokonaistaloudellisesti edullisinta työn toteuttajaa. Myöskään ei ole tarvinnut selkeästi perustella, miksi joku on valittu tai suljettu pois tarjouskilpailusta.

Miksi hankintalaki korostaa hankintojen ilmoitusmenettelyä ja kilpailuttamisen tärkeyttä? Uusi käsite hankintalaissa on kansallinen kynnysarvo, ja hankinnat jaetaan sen mukaan kolmeen eri ryhmään. Ne ovat kansallisen kynnysarvon alittava, kansallisen kynnysarvon ylittävä

ja EU-kynnysarvot ylittävä hankinta. Lakia ei sovelleta, jos kyseessä on kansalliset kynnysarvot alittava hankinta.

Uudessa laissa selvennetään eri hankintamenettelyjen kätevyyttä sekä tiedottamisen avoimuutta julkisissa hankinnoissa. Hankinnoista ilmoittaminen ja hankintojen tilastointi paranee, sekä vapaa kilpailu lisää hinta-laatu suhteen muuttumista parempaan suuntaan. Hankintojen kilpailuttaminen luo uusia verkostoja ja asiakassuhteita Tästä on osiossa liite2 (Julkisten hankintojen kilpailuttamiseen lisää joustavuutta).

2.2 Hankinnoista ja tarjouskilpailuista ilmoittaminen

Julkisissa hankinnoissa kilpailun toteutumiseksi on tärkeää, että yritykset saavat riittävästi ja tasapuolisesti tietoja olemassa olevista tarjouskilpailuista. Näin taataan aito kilpailu sekä mahdollisuus tehdä hankinnat edullisesti. Hankintayksiköllä itsellään ei aina voi olla tietoa kaikista mahdollisista tarjoajista. Avoin ilmoittaminen tekee mahdolliseksi tuntemattomienkin tarjoajien osallistumisen mukaan tarjouskilpailuihin.

Ilmoitusmenettelyn tarkoituksena on taata avoimuusperiaatteen toteutuminen tarjouskilpailuissa. Julkisten hankintojen avoimuusperiaate on johdettu EY:n perustamissopimuksen syrjimättömyysperiaatteesta.. Ilmoitusmenettelyn laiminlyönti on muotovirhe, joka pahimmillaan voi johtaa hankintapäätöksen kumoamiseen markkinaoikeudessa. Hankintayksikön tulee huomioda, että mikäli hankintaa koskeva hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat sisällöltään toisistaan, on hankintailmoituksen sisältö ratkaiseva. [2.]

3 UUSI HANKINTALAKI

Julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön uudistus on parhaillaan vireillä. Hankintalain uudistuksessa 1.6.2007 voimaan tuleva uusi lainsäädäntö on kokonaisuudessaan muuttunut, mutta hankintatoiminnan periaatteet hyvän hankintatavan osalta säilyvät lähes ennallaan.

Lacilla kumotaan vuodesta 1994 voimassa ollut hankintalaki (1505/92), joka on liitteenä 1 (laki julkisista hankinnoista).

3.1 Nykyisen käytännön ja uuden hankintalain eroavuudet

Uuden hankintalain mukaan hankintasopimus ja päätös täytäntöön panosta voidaan tehdä aikaisintaan 21 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen tieto hakemusosoituksen päätöksestä. Tämä tarkoittaa sitä, että voimassa on 14 päivän muutoksenhaku-aika ja sen päätyttyä hankintayksikkö joutuu vielä odottamaan 7 päivää, ennen kuin päätös voidaan panna täytäntöön. Tällä karenssiajalla pyritään varmistamaan päätökseen tyytymättömien asianomaisten mahdollisuus vaikuttaa muutoksenhaun kautta mahdolliseen virheeseen.

Kansallisen kynnysarvon suuruus on tavara- ja palveluhankinnoissa 20.000 euroa, sosiaali- ja terveydenhoitoalan palveluhankinnoissa 50.000 euroa ja urakoissa 100.000 euroa. Kansallisen kynnysarvon alittaviin hankintoihin ei sovelleta hankintalakia eikä, näistä päätöksistä voidaan hakea muutosta markkinaoikeudelta. Näiden hankintojen kohdalla tulee kuitenkin käytännössä mahdollisuuksien mukaan hyödyntää markkinoita ja toimia yleisten hyvien hankintaperiaatteiden mukaisesti. Tästä on mainittu liitteessä 2.

Suorassa neuvottelumenettelyssä suunnittelupalvelun hankinnassa tilaaja suorittaa palvelun tilauksen tai tekee hankintapäätöksen yhdeltä toimittajalta pyydetyn tarjouksen tai aikaisemman sopimuksen perusteella. Julkisen tilaajan hankkiessa suunnittelupalvelua suora hankinta on sallittu vain erityisin perustein, ja sen käyttö tulee perustella kirjallisesti. Yksityisellä sektorilla suoraa hankintaa ja neuvottelumenettelyä käytetään esimerkiksi tilanteissa, joissa tilaaja ja palvelun toimittaja ovat tehneet suunnittelupalvelun puitesopimuksen. Tällöin tilaaja ohjaa

hankinnan palvelun tarjoajalle ja neuvottelee toteutusmahdollisuuksista suoraan palvelun tarjoajan kanssa.

3.2 Mitkä ovat uuden lain aiheuttamat hankaluudet tilapalveluiden kannalta

Tilapalveluiden kannalta kansallinen kynnysarvo on varsin pieni, koska melkein kaikki suunnittelu-urakat on kilpailutettava. Ei myöskään voida hyödyntää samaa kohdetta aiemmin suunnitellutta suunnittelijaa, koska täytyy ensin kilpailuttamisen kautta hakea parasta edullisinta vaihtoehtoa. Kilpailuttamisprosessin monimutkaisuus lisää rakennuttajaorganisaation työtä ja suunnittelijan hankintaan käytettävä aika pitenee, koska joudutaan odottamaan vähintään 21 päivän odotusaika ennen varsinaista päätöksen tekoa.

3.3 Miten kilpailuttaminen uuden lain mukaan pitää tehdä

Alussa päätetään palvelujen järjestämisstrategiasta ja tehdään päätös ostopalveluista. Seuraavaksi käydään läpi hankintojen suunnittelu, johon kuuluu palvelun sisällön mahdollinen määrittäminen, tuotteistaminen, kustannuslaskenta ja markkinoiden kartoittaminen. Sen jälkeen tehdään päätös suunnitteluyhteistyöstä ja palveluiden sisällön määrittelystä sekä lasketaan hankinta-arvo ja tarkistetaan kynnysarvo. Seuraavaksi on hankintamenettelytavan valitseminen, vaihtoehtoina avoin menettely, rajoitettu menettely, puitejärjestely, neuvottelumenettely ja suora hankinta.

3.3.1 Avoin menettely

Valittaessa avoin menettely laaditaan tarjouspyyntö ja valmistellaan sopimus. Sitten tehdään hankintailmoitus, mitä ollaan hankimassa ja millaisesta hankkeesta on kyse. Valintakriteerit ja tarjouspyynnöt lähetetään hakijoille, sekä tarvittaessa järjestetään avoin tiedotustilaisuus ja samalla tarjouspyynnön tarkastus asioiden oikeudellisuudesta.

Seuraavana on vuorossa tarjousten avaaminen ja vertailu, tarjoajien kelpoisuuden arviointi, tarjouksien ja tarjouspyyntöjen yhdenvertaisuuden arviointi, eli vastaako tarjous ja tarjous-

pyyntö toisiaan. Valintaperusteet ja niiden vertailu, ja kun valita on tehty, tarjouskilpailun ratkaisu, ja siitä on tehtävä kirjallinen päätös. Ratkaisusta on tiedotettava kaikille kilpailuun osallistuneille. Ratkaisuun on mahdollista hakea muutosta. Oikeusturvakeinoja ovat oikeusvaatimus ja valitus markkinaoikeuteen.

3.3.2 Rajoitettu menettely

Kynnysarvon alittavien hankintojen ”rajoitetusta menettelystä” puhutaan silloin, kun tarjouksia pyydetään vain rajoitetulta määrältä toimittajia. Hankinnasta ei tällöin ilmoiteta avoimesti vaan pyydetään tarjous vain tietyiltä ehdokkailta. Tarjoajien lukumäärää voidaan rajoittaa ja suhteuttaa hankinnan kokoon ja laatuun. Oikeuskäytännössä riittävänä määränä on voitu pitää kynnysarvon ylittävistä hankinnoista säädetyssä asetuksessa mainittua vähintään 5 ehdokasta, jos tarjoajia on riittävästi saatavilla.

Huomattava on kuitenkin, että kynnysarvon alittavissa hankinnoissa kaikilla työhön halukkailla on oikeus tehdä tarjous. Tarjouspyyntö on annettava näin ollen myös sellaiselle toimittajalle, jolle tarjouspyyntö ei alun perin ole lähetetty vaan on tullut niin sanotusti puskasta, mutta joka kuitenkin pyytää sitä ja haluaa tehdä tarjouksen. Tällainen tarjous on otettava myös mukaan tarjousvertailuun, jos se täyttää tarjoajille asetetut kelpoisuusehdot ja jos tarjous sisällöllisesti vastaa tarjouspyyntöä.

Jos tarjouskilpailusta ilmoitetaan avoimesti Julkiset hankinnat -lehdessä ja/tai Julma-kanavassa ja haetaan sopivia ehdokkaita tällä tavalla, voitaneen kuitenkin katsoa niin, että hankintayksikkö voi etukäteen ilmoittamiensa objektiivisten kriteereiden nojalla valita vain osan ehdokkaista, joille lähetetään varsinaiset tarjouspyynnöt. Toiminta vastaisi tällöin kynnysarvon ylittävien hankintojen rajoitettua menettelyä.

3.3.3 Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on muodollisesti uusi hankintamenettely. Se tulee kysymykseen esimerkiksi laaja-alaisten urakoiden ja it-hankintapalvelujen kohdalla. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä korostuu kilpailuttamisen vaihteellisuus.

Suora hankinta ilman kilpailua on vastaisuudessaakin sallittua vain erityisin perustein. EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa suoran hankinnan käyttäminen on vastaisuudessa sallittu yksittäisissä sosiaali-terveys- ja koulutuspalvelujen hankinnoissa laista tarkemmin selviävien erityisin perustein.

Neuvottelumenettely olisi silloin mahdollinen esimerkiksi vaativissa saneerauskohteissa, joissa hankintaan voi sisältyä kustannusvaikutuksiltaan odottamattomia seikkoja, minkä vuoksi hankinnan täsmällinen määrittelemine tarjouspyynnössä tai sitovan tarjoushinnan antaminen tarjouksessa voi olla mahdotonta. Menettely olisi käytettävissä myös tilanteissa, joissa tarjoajat voivat esittää erilaisia malleja hankinnan rahoitukselle, kuten niin kutsutut yksityisrahoitus- ja elinkaarimalleja.

Neuvottelumenettelyssä tarjoukset arvioidaan laadullisin perustein ja tilaajan kannalta parhaan tarjouksen tehneen yrityksen kanssa jatketaan neuvotellen. Neuvottelujen tarkoituksena on tämentää toimeksiannon sisältöä ja tarjoajan antamaa tarjousta sekä sopia palkkiomuodosta ja palkkion suuruudesta. Mikäli tilaaja ja tarjoaja eivät pääse sopimukseen, tilaaja jatkaa neuvotteluja toiseksi parhaan tarjouksen jättäneen yrityksen kanssa.

3.3.4 Puitejärjestely

Direktiivien mukaisella puitejärjestelyllä laajennetaan perinteisesti käytettyjen puitesopimusten soveltamisalaa. Puitejärjestelyssä sopimuksen perusteet kilpailutetaan. Sopimuksen yksityiskohdat esim. tavara- ja palvelumäärien osalta tarkentuvat sopimuskauden aikana. Hankinnat suoritetaan puitesopimuksen mukaisesti joko suorina tilauksina sovittujen ehtojen pohjalta tai kilpailuttaen vielä yksityiskohdat puitejärjestelyssä mukana olevien yritysten kesken. Jälkimmäinen kilpailuttaminen erottaa ne perinteisistä puitesopimuksista.

3.3.5 Suora menettely

Suorassa hankinta menettelyssä hankinta tehdään yhdeltä toimittajalta, ilman tarjouskilpailua. Silloin vain yksi toimittaja on yhteydessä yritykseen, muut toimittajat eivät voi tulla tekemään tarjouksia. Suora hankinta on sallittu, jos hankinnan arvo on vähäinen, kun laatu- ja hintataso ovat tiedossa, hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kysymyksessä on ennalta arvaamaton, poikkeuksellisen kiireinen hankinta. Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan.

4 SUUNNITTELUPALVELUIDEN KILPAILUTTAMINEN

Suunnittelupalveluita kilpailutettaessa tulisi aina valita kokonaistaloudellisesti edullisin vaihtoehto. Laajuuden ja tehtävän vaativuuden mukaan suunnittelijan täytyisi pystyä antamaan näyttöä vastaavien tehtävien onnistumisesta. Suunnittelijalle on eduksi, jos hän on ollut mukana kohdetta aikaisemmin suunniteltaessa. Kilpailuttamiseen tulisi olla myös riittävä aika.

Suunnitteluohjelman tulee olla selkeä ja yksiselitteinen. Silloin tiedetään tarkkaan, mihin tulee valmistautua. Ohjelma ei saa muuttua projektin aikana. Näin varmistutaan luotettavasti projektin läpimenosta ja oikea-aikaisesta valmistumisesta. Kilpailua tarvitaan yleisten toimintatapojen määrittämiseksi ja kustannustason seuraamiseksi.

4.1 Mitä kriteerejä yhteistyökumppanin tulee täyttää

Yhteistyökumppanin tulee olla selvillä siitä, mitä häneltä odotetaan. Kaikki laadulliset asiat tulee selvittää ennen yhteistyökumppanin valintaa. Yhteistyökumppanin tulee olla luotettava, ja sekin kannattaa selvittää, ettei ole merkintöjä rikoksista, verosotkuista ja onko resurssien puolesta mahdollista, että yhteistyökumppani selviytyy tehtävästään.

Tilaaaja valitsee suunnittelutehtävään yrityksen, joka pystyy osoittamaan, että sen on mahdollista toteuttaa tilaajan tavoitteet ja sillä on tehtävän edellyttämää riittävää tietoa ja osaamista niin yritys- kuin henkilötasolla. Arvioinnissa yrityksen osaaminen jaetaan toimialan yleis- ja erityisosaamiseen. Hyvä yleisosaaminen antaa yritykselle mahdollisuuden toimia useilla eri toimialoilla ja tarjota erilaisia palvelukonsepteja projektien toteuttamiseksi. Mikäli suunnittelutehtävä vaatii huomattavaa erikoisosaamista, on sen kuuluttava yrityksen päätoimialan piiriin. [3.]

Suunnittelijan osaamisen arvioinnissa tilaajan tulee olla kriittinen, ja mikäli palvelun tarjoajalla ei ole osoittanut riittävää toimialan osaamista, tarjoajaa ei tule valita palvelun toteuttajaksi. Suunnittelutehtävälle asetetut tavoitteet määräävät vaadittavia osaamisalueita, ja tilaajan tulee tarjouspyyntöä ja arviointikriteerejä laatiessaan arvioida, millaista osaamista suunnittelutehtävän suorittaminen edellyttää ja täyttyvätkö edellytykset.

4.2 Pidempiaikainen sitoutuminen suunnittelijan ja tilaajan kannalta

Palvelun toteuttamisen kannalta merkittävin asiakassuhde muodostuu tilaajan, tilaajan hankintaorganisaation ja suunnittelijan välille. Mikäli tilaajan ja suunnittelijan välillä ei ole aikaisempaa asiakassuhdetta tai muuta yhteydenottoa, asiakassuhteen rakentaminen alkaa esitarjouksessa tai tarjouksessa annettujen tietojen perusteella. Satunnaisesta yhteistyöstä voidaan kuitenkin edetä siten, että sovitaan vapaamuotoisesti pysyvämmästä yhteistyöstä hankintausittain.

4.3 Mitä vertailuperusteita suunnittelijat korostavat

Suunnittelijat pitävät tärkeänä erityisesti yrityksen johtamistaitoja, saavutettuja tuloksia, tietotaitoa, hyvää asiakaspalautetta ja korkeaa osaamista. Tärkeitä asioita ovat myös resurssien riittävyys, kokemus, henkilökohtainen panos sekä arvot ja asenteet. Nämä asiat ovat kyselylomakkeeseen vastanneen suunnittelutoimiston tärkeänä pitämiä asioita. Kyselyssä lähetin kymmeneen suunnittelutoimistoon kyselyn ja siihen vastasi vain yksi toimisto.

4.4 Vaikuttaako uusi hankintalaki toimittajien kiinnostukseen toimia yhteistyökumppanina

Hankintalakiuudistus voi vaikuttaa toimittajien määrän kasvuun, koska sähköisten tiedotuskanavien avulla päästään paremmin asiakkaiden tietoon, ja siitä johtuen voi aikaisempi luotettava tarjoaja saada uusia mahdollisuuksia.

Lakiuudistus ei varmaankaan suoranaisesti vaikuta toimittajien kiinnostukseen, mutta sitä kautta voi olla hyvä mahdollisuus saada uusia kontakteja. Vertailuperusteissa on mahdollista, että laatupisteiden painotuksessa voi myös painottaa entisten yhteistyökumppanien valintaa, jollakin osalla painotuksesta.

5 OHJEITA SUUNNITTELUPALVELUIDEN KILPAILUTTAMISEKSI

Suunnittelupalveluiden kilpailuttamisessa laadullisten arviointikriteerien merkitys korostuu, eikä puhdas hintakilpailu ole yleensä tarkoituksenmukaista. Tilanne saattaa olla toinen, jos kyse on esimerkiksi tuotteistetusta palvelusta, jossa laatuun liittyvät näkökohdat on huomioitu tarjouspyynnössä hankinnan kohteen vähimmäisvaatimuksina sekä ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevin vähimmäisedellytyksinä.

Jos tavara- tai palveluhankintasopimus on jaettu useisiin osiin, joista jokaisesta tehdään eri sopimus, kunkin erän arvo on otettava huomioon sopimuksen kokonaisarvoa laskettaessa.

Jos rakennustyö on tarjouspyyntöjä varten jaettu eri urakoihin, kunkin urakan kustannusarvio otetaan huomioon ennakoitua arvoa laskettaessa. Jos osaurakoiden ja mahdollisten urakkaan kuuluvien rakennuttajan hankintojen yhteenlaskettu arvo on vähintään kynnysarvon suuruinen, hankinta-asetusta sovelletaan kuhunkin osaurakkaan.

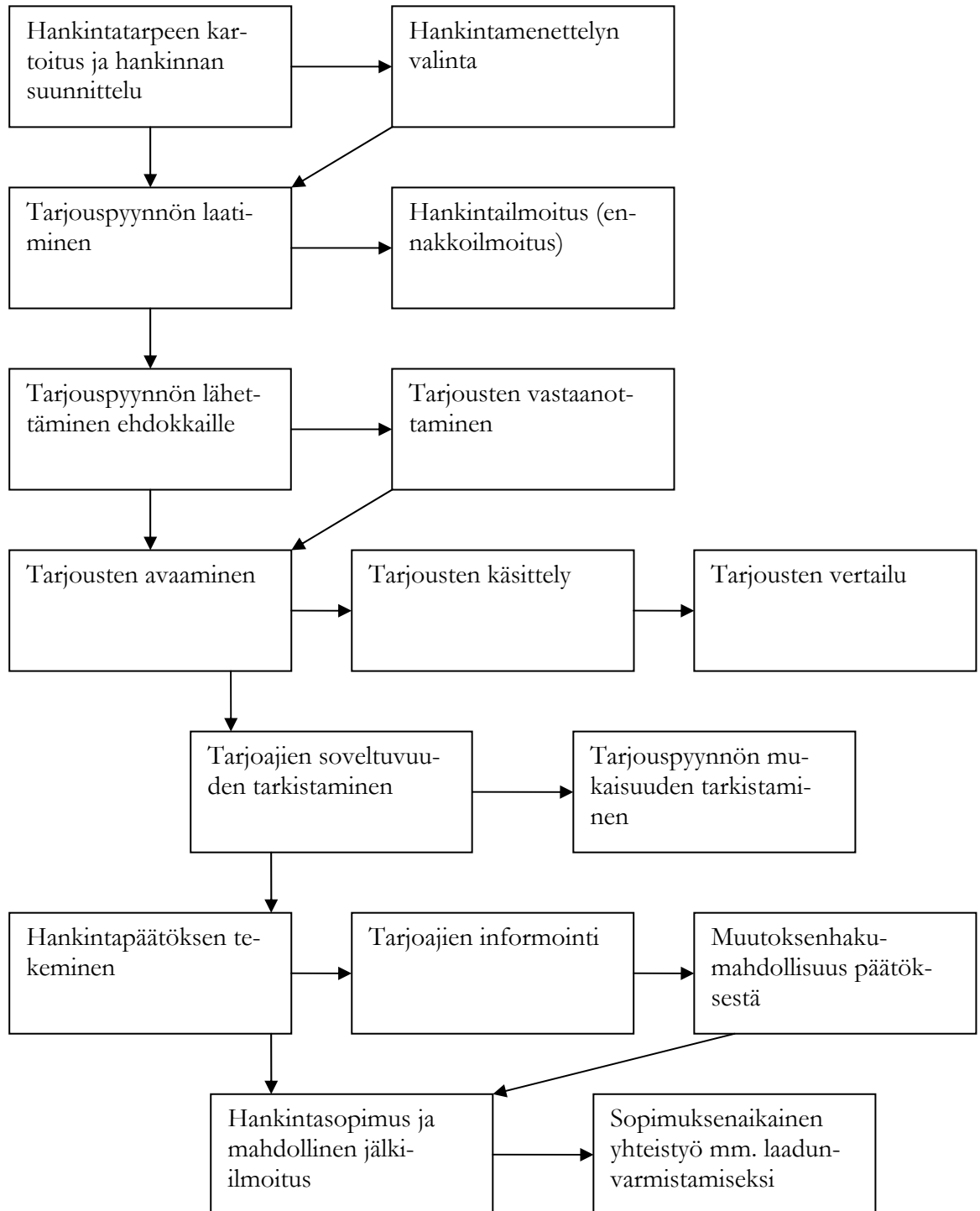
Hankintayksikkö voi kuitenkin poiketa säännöksistä niissä osaurakoissa, joiden kustannusarvio ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 1 000.000 euroa, jos näiden osaurakoiden yhteenlaskettu arvo on enintään 20 % rakennustyön kokonaisarvosta.

Palveluhankintasopimuksen osalta asetusta sovelletaan kaikkiin eriin, jos erien yhteenlaskettu arvo on vähintään kynnysarvon suuruinen. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta niihin eriin, joiden arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 80 000 euroa, jos näiden erien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 % kaikkien erien yhteisarvosta.

Ennakoitua arvoa laskettaessa suunnittelupalvelua sisältävissä sopimuksissa eri suunnittelualojen (arkkitehti-, rakennus-, sähkö- ja LVI-suunnittelu) arvoa ei lasketa yhteen, vaan jokaisesta tarkastellaan omanaan paitsi siinä tapauksessa, että suunnittelukokonaisuus tilataan yhdeltä toimittajalta.

5.1 Kilpailuttamisen ohjeellinen mallikaavio

Tämä kaavio alempana kertoo hankinta prosessin läpiviennistä, työn tilaajan kannalta katsoen.

Kuva 1. hankinta prosessin kuvaus

5.2 Yhteishankkeiden valintaperusteet

Yhteishankkeissa yhteistyökumppanin tulee olla luotettava ja ammattitaitoinen. Nämä asiat voidaan selvittää aikaisempiin kokemusten ja tietojen pohjalta, ja tulisi myös ajatella yhteistyön jatkuvuutta myöhemmissä hankkeissa. Hankkeissa tulee olla kummallekin osapuolelle omat selkeät vastualueet ja selvät pelisäännöt. Pitäisi pystyä kerralla valitsemaan hyvä yhteistyökumppani, koska usein yhteistyökumppanin vaihto tulee kalliiksi hankinta sisäänajo- ja laatukustannuksina.

5.3 Tarvittavat ilmoitukset yhteistyökumppanien hakemiseksi

Ennakoilmoitus voidaan tehdä kuukauden kuluessa budjettivuoden alkamisesta. Näin saadaan tieto nopeasti toimittajille. Ennakoilmoituksen perusteella toimittajat ja urakoitsijat voivat suunnitella tuotantoaan ja töitään ennakolta ja varautua hyvissä ajoin tarjouskilpailuihin. Mikäli ennakoilmoituksessa on riittävän yksityiskohtaiset tiedot tulevista hankinnoista, on hankintayksiköllä mahdollisuus lyhentää varsinaisen tarjousmenettelyn tarjousaikaa. Kun tiedot hankinnoista ovat yksityiskohtaisia, se helpottaa toimittajia vastauksen antamisessa.

Hankintailmoituksella tarkoitetaan varsinaista ilmoitusta tarjouskilpailusta. Ilmoituksen tarkoituksena on tiedottaa halukkaille tarjoajille meneillään olevasta tarjouskilpailusta. Hankintailmoitus käynnistää hankintamenettelyn, ja siinä julkaistaan hankintaa koskevat olennaiset tiedot, joita hankinnasta tulee tietää. Ilmoituksen muoto vaihtelee valitun hankintamenettelyn mukaan eli mikä menettelytapa valitaan.

Hankintayksikön tai käyttöoikeusurakan saajan on lähetettävä jälki-ilmoitus 48 päivän kuluessa siitä, kun se on tehnyt hankintasopimuksen, jälki-ilmoitus EY:n Viralliseen lehteen. Ilmoituksessa tiedotetaan siitä, kuka tarjouskilpailun voitti eli minkä yrityksen kanssa hankintasopimus tehtiin. Ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista. Se ei myöskään saa vaarantaa luottamuksellisten liiketietojen säilymistä, perusteltuja kaupallisia etuja tai tervettä kilpailua.

Jälki-ilmoitus tulee tehdä myös silloin, kun hankinta jätetään tekemättä. Siinä tapauksessa ilmoituksessa kerrotaan, miksi hankintayksikkö on päättänyt olla tekemättä hankintaa.

Jälki-ilmoitus on tärkeä tilastoinnin ja valvonnan kannalta. Se on myös olennainen tietolähde erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, jotka voivat saada mahdollisia alihankintoja tai aliurakoita tehtäväkseen. Alihankinnoista kiinnostuneet yritykset voivat ottaa suoraan yhteyttä jälki-ilmoituksessa mainittuun yritykseen

HILMA on kauppa- ja teollisuusministeriön ylläpitämä maksuton, sähköinen ilmoituskanava, jossa hankintayksiköt voivat ilmoittaa julkisista hankinnoistaan. Yritykset puolestaan saavat HILMA:sta reaaliaikaista tietoa käynnissä olevista hankintamenettelyistä ja ennakkotietoa tulevista hankinnoista. 1.5.2006 alkaen HILMA:ssa on ollut mahdollista ilmoittaa EU-kynnysarvot alittavat hankinnat. EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen ilmoittaminen siirtyy myös HILMA:an myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana. Toistaiseksi nämä hankinnat ilmoitetaan nykyiseen tapaan Creditassa (www.credit.fi). EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen ilmoittaminen on hankintayksiköille pakollista. [4.]

5.4 Valintakriteerien asettaminen ja valinta menettely

Valittaessa palvelun tuottajaa tilaajan tulisi erityisesti kiinnittää huomiota yrityksen luotettavuuteen, ammattitaitoiseen henkilökuntaan ja kokemukseen vastaavista hankkeista ja mielellään useista samantapaisista urakoista. Tilaajan tulisi valita vain sellaisia yrityksiä, joilla on tekninen ja taloudellinen suorituskyky palveluosaamisesta sekä riittävä laadunhallinnan taso verrattuna sopimuskohteen vaativuuteen. Pääsääntö on, että sopimussuhteeseen otetaan vain kyvykäs ja luotettava palvelun tuottaja. Arvioinnissa kannattaa selvittää mahdollisimman tarkasti kaikki saatavilla oleva tieto ennen varsinaista päätöstä.

Pitäisi aina pyrkiä pitkäaikaisiin kumppanuussuhteisiin ja varmistua siitä, että sopimussuhteessa olevan kanssa oltaisiin kestäväällä ja luotettavalla pohjalla alusta lähtien. Voi myös pyytää kohdetta koskevan laatusuunnitelman, jota voi verrata omiin selvityksiin. On arvioita onko palvelun tuottajalla kykyä ja edellytyksiä huolehtia hankkeen läpiviennistä ja ryhtyä pitkäkestoiseen, kehittyvään kumppanuussuhteeseen.

5.5 Vertailuperusteiden asettaminen

Tarjouspyynnön mukaan tarjouksista valitaan kokonaistaloudellisesti edullisin. Tällä tarkoitetaan alinta vertailuhintaa, joka perustuu tarjoushintaan ja urakoitsijan saamiin laatupisteisiin. Pisteytyksessä voidaan painottaa esimerkiksi luotettavuutta, johon kuuluisi yhteistyökyky, sopimusten täyttäminen, referenssit, paikallistuntemus jne. Seuraavana voisi olla vaikka vakavaraisuus, jossa otetaan huomioon taloudellinen asema, yrityksen tunnettavuus. Ammattitaito, eli millaisia laatujärjestelmiä käytetään, tekninen kapasiteetti ja millaisella kalustolla töitä tehdään. Vertailuperusteisiin valitaan tärkeimmiksi katsottuja vaihtoehtoja, jotka vaikuttavat juuri tähän hankintaan erityisesti.

5.6 Tarjoajaa koskevat selvitykset

Kannattaa aina varmistua toimittajien taloudellisten resurssien riittävydestä ja selvittää ne mahdollisimman hyvin jo sopimuskumppanin valintavaiheessa. Kannattaa huomata, että tarjoaja pitää jättää hankemenettelyn ulkopuolelle, jos tämä on konkurssissa tai keskeyttänyt liiketoimintansa tai tätä uhkaa konkurssi- tai velkajärjestelymenettely. Jos tarjoaja on tuomittu lain vastaisista teoista ja kielletty harjoittamasta liiketoimintaansa, tai jos hänen tiedetään syyllistyneen vakavaan virheeseen, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen. Tarjouspyynnössä kannattaa mainita, että toimittaja voidaan jättää tämäntyyppisten virheiden takia hankintamenettelyn ulkopuolelle. Kaupparekisteriote kannattaa pyytää aina. Näin varmistutaan, että kyseessä on aidosti mukana oleva toimittaja. Tarjoukseen tulee liittää todistus verojen maksamisesta sekä ennakkoperintärekisteriote, jos kysymys on palvelun suorittamisesta.

5.7 Tarjouspyyntö

Tarjouspyynnössä tulisi olla selkeät yksiselitteiset tiedot hankinnan kohteesta, jotta tarjoajat voisivat tehdä vertailukelpoisia tarjouksia. Hankintayksiköllä on suuri toimivalta siihen millä perusteella se tekee päätöksen ja mitä asioita se mitenkään painottaa. Painotuksen täytyy ilmetä myös tarjouspyynnöstä. Hankintayksikön on helpompi tehdä päätös, kun kohde on tarkasti määritelty.

Tarjouspyynnössä tulisi hankinnan kohteesta riippuen ilmetä seuraavat asiat. Hankintayksikön nimi, yhteystiedot ja yhteyshenkilö, jolta voi myöhemmin kysyä lisätietoja. Tarjouksen viimeinen toimitusaika ja – paikka, mihin tarjous tulee toimittaa sekä kieli, jolla tarjoukset tulisi laatia, jos kyseessä on kynnysarvon ylittävä hankinta.

Tarjouspyynnössä on mainittava, miten tarjoukset tulee toimittaa. Voiko tarjoukset toimittaa vaikka sähköisesti tai faksilla. Mikäli tarjoukset otetaan vastaan sähköisesti, tulee huolehtia siitä, että vastaanottaja ei ole valintaprosessiin osallistuva henkilö. Tarjoajaa koskevat kelpoisuusehdot on erotettava itse tarjouksen valintaperusteista. Kelpoisuusehdot koskevat tarjoajan taloudellista tai teknistä suorituskykyä, mutta ne tulee kuitenkin ilmetä tarjouspyynnöstä.

Tavaraa tai palvelua hankittaessa niiden tiedot tulisi mahdollisimman tarkasti ilmaista määrän, laadun ja lajin suhteen. Tarjouspyynnössä tulisi käyttää yleisiä materiaali- ja kauppanimityksiä. Määriteltäessä kohdetta hankintayksikkö voi itse päättää, millaisia mahdollisimman ympäristöystävällisiä tuotteita tulisi käyttää. Tulisi myös ilmoittaa mahdolliset tekniset eritelvät, joissa tulee täyttää erityisvaatimuksia ollakseen hyväksytysti tehty.

Tarjouksen valintaperusteet, jos valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta, tulee tarjouspyynnössä mainita, mihin perusteisiin tarjouksessa kiinnitetään huomiota. Jos tarjouspyynnössä ei lainkaan mainita valintaperusteita, oletetaan, että halvin tarjous ratkaisee. Muiden seikkojen lisäksi kannattaa kertoa mm. prosessiin liittyvistä seikoista, kuten aikataulusta ja päätöksentekomenettelystä sekä asiakirjan julkisuudesta ja tarjouksen hylkäämisperusteista.

Tarjouspyynnön tarkoituksena on hankinnan kohteen ja sen toteuttamiseen liittyvien seikkojen kuvaaminen siten, että sen perusteella saadaan lopullisia, yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia, joiden perusteella tarjouksia voidaan tasapuolisesti verrata. Tarjouspyyntöjen sisällön puutteellisuudesta johtuva tarjousten vertailukelvottomuus on oikeuskäytännössä katsottu yhdeksi merkittävimmistä hankintamenettelyjä koskevaksi yksittäiseksi ongelmaksi. Yhteismitattomat tarjoukset johtavat helposti tarpeeseen täsmentää tarjouspyyntöä tai tarjouksia hankintamenettelyn aikana tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaarantavalla tavalla.

5.7.1 Tarjouspyynnön sisältö

Hankinnan kohde ja ehdot tulee kuvata konkreettisesti ja selkeästi siten, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.

Tarjouspyynnössä mainittava:

1. Hankinnan sisältöä kuvaavat tekniset eritelmät ja muut vaatimukset kuten vaihtoehtoisten tarjousten hyväksyttävyys tai hankintasopimuksen erityisehdot
2. Tarjoajien soveltuvuusvaatimukset
3. Tarjousten valintaperuste sekä mahdolliset vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus (EU-hankinta) tai tärkeysjärjestys (kansallinen hankinta)
4. Määräaika tarjousten tekemiselle, tarjousten voimassaoloaika ja yhteystiedot tarjousten toimittamiselle
5. Viittaus, julkaistuun hankintailmoitukseen ja tarjouksissa käytettävä kieli (EU-hankinta)
Hankintojen kolmiportainen malli

5.7.2 Tarjousten avaaminen ja vertailu

Tarjouksia ei saa avata ennen tarjousajan päättymistä. Tarjousten avaamisesta pitää laatia pöytäkirja, josta käy ilmi paikalla olevat henkilöt, missä tilaisuus tapahtuu ja mihin aikaan. Pitää mainita myös tarjousten lukumäärä ja luetteloida tarjoukset. Myöhässä tulleet ja virheelliset tarjoukset on myös lueteltava erikseen. Vertailussa laitetaan heti erilleen tarjoukset, jotka ovat virheellisiä, myöhässä tulleita tai muuten normaalista poikkeavia. Näiden tarjousten osalta voidaan pyytää lisäselvitystä ja täydennystä. Vertailussa tulee ottaa huomioon vain tarjouspyynnössä ilmoitetut vertailuperusteet, ja niiden perusteella vertailla tarjouksia. Vertailussa ei saa käyttää muita perusteita, kuin hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä on ilmoitettu.

5.7.3 Suunnittelijan valinta ja perustelut

Suunnittelijan valintaan vaikuttavat kokemus aiempien vastaavien hankkeiden läpivienneistä. Koulutus ja hyvät ideat kohteen suunnittelun kannalta, jotka vaikuttavat erityisesti kokonaistaloudellisuuden paranemiseen. Lisäksi valintaan vaikuttavat henkilökunta ja resurssit tai uudet parannusehdotukset ja innovaatiot olisivat hyvin varteen otettavia asioita.

Perusteina usein käytetään kokonaistaloudellisuutta ja hinta-laatusuhdetta, jonka merkitys on myös hyvin tärkeä. Mikäli olisi mahdollisuus valita, jokin sellainen suunnitelma, jossa tulisi hyviä parannusehdotuksia, kannattaisi valita, jos hyöty olisi pitemmällä ajanjaksolla merkittävä.

Pitkántähtäimen suunnittelu on tärkeää ja ympäristövaikutukset, sekä uusiutuvien luonnonvarojen käyttö. Mahdolliset vähäiseen energian kulutukseen tähtäävät suunnitelmat ja materiaalit olisivat erittäin hyviä uusia rakenteita suunniteltaessa.

5.7.4 Päätöksen ilmoittaminen

Hankintalakiesityksen suurimmat uudistukset ovat ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen ja toisaalta lain soveltamisalan rajaaminen. Esityksessä ehdotetaan, että lakia ei sovellettaisi alle kansallisten kynnysarvojen oleviin hankintoihin. [5.]

Tämä tarkoittaa sitä, että niistä ei tarvitse ilmoittaa julkisesti ja että niiden toteutuksesta ei voi valittaa hankintalain nojalla markkinaoikeuteen. Valintapäätös on perusteltava ja siihen on liitettävä käytettyjen valintaperusteiden vertailu. Päätös on annettava tiedoksi kaikille tarjoajille. Päätökseen on liitettävä muutoksenhakuosoitus, jossa ilmoitetaan miten ratkaisuun tyytymättömän voi hakea muutosta päätökseen.

6 YHTEENVETO

Suunnittelupalvelujen hankinnan tavoitteena on tilaajan toimintastrategian, tarpeet ja tavoitteet toteuttavan suunnittelupalvelun hankinta. Hankintaprosessissa tilaaja voi käyttää hyväkseen olemassa olevat kilpailumahdollisuudet ja pyrkiä hankinnassa parhaaseen laatuun, kokonaistaloudellisesti edullisimpaan lopputulokseen tai halvimpaan hintaan.

Erilaisissa organisaatioissa, yksityisellä ja julkisella sektorilla, hankintaprosessin tavoitteet voivat painottua hankekohtaisesti eri tavalla. Tilaajan erilaisten tarpeiden ja tavoitteiden tyydyttäminen ja toteuttaminen palveluhankinnoin vaatii erilaisten hankintastrategioiden, hankintamenetelmien ja valintastrategioiden käyttämistä. Hankintastrategia johdetaan tilaajan liiketoimintastrategiasta, ja se tukee tilaajan liiketoimintastrategian toteutumista.

Kynnysarvojen kasvattaminen nopeuttaisi hankintoja, koska ei aina tarvitsisi kilpailuttaa ja odotusajat eivät haittaisi hankkeen aloittamista ja päätöksentekoa. Toisaalta on hyvä, että hankkeita kilpailutetaan. Se luo pohjan tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun päätöksenteossa, saadaan enemmän kilpailutilanteita ja enemmän vaihtoehtoja. Ainakin pieniä yrityksiä ja kuntia ajatellen kilpailuttaminen tuottaa aluksi enemmän ylimääräistä työtä, koska joudutaan opettelemaan hankintalakia koskevat toimintatapamuutokset.

Johtopäätökset

Kunnan koko vaikuttaa hankintamuodon valintaan. Mitä suuremmasta kunnasta on kysymys, sitä suurempi osa tuotteista hankintaan kuntien välisinä yhteishankintoina hankintarenkaan kautta. Mitä pienemmästä kunnasta on kyse sitä suurempi osuus hankintaan kunnan sisällä hajautetusti. Kunnan sisällä keskitetysti tehtävien hankintojen osuus ei juuri vaihteile kuntakoon mukaan.

Kannattaa hyvissä ajoin selvittää, millaisia hankintoja on tulossa lähiaikoina, koska hankinnan suunnittelu, odotusaikojen pituus ja valintapäätöksen tekeminen on pitkäaikainen prosessi. Vielä lisäksi valitusajat ja muutoksen hakuajat, kun tarpeelliset tiedot ovat tarpeeksi ajoissa selvitetty, on myös varaa pieniin takaiskuihin toteutusvaiheessa.

Mikä on muuttunut

Vanhaan lakiin verrattuna muutosta on tapahtunut erityisesti ilmoittamisessa, joka laajenee huomattavasti. Koska kaikkia kynnysarvon ylittäviä hankintoja joudutaan kilpailuttamaan, ei voida valita sen perusteella, miten aikaisemmin on valittu, esim. tuttua suunnittelijaa, vaan on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin.

Hankintalain uudistaminen vaikuttaa yritysten mahdollisuuksiin toimia julkisia hankintoja koskevilla markkinoilla. Merkittävimpiä uudistuksia ovat kynnysarvon muuttuminen, jonka takia kilpailutilanteita joudutaan miettimään aivan uudesta näkökulmasta. Julkisen ilmoitusvelvollisuuden lisääntyminen voi puolestaan olla piristysruiske liiketoiminnanmahdollisuuksien kasvuun ja laajempiin valintamahdollisuuksiin valittaessa työn toteuttajaa.

Teknisten määritelmien merkitys tarjouskilpailussa muuttuu ja tarjousten yksityiskohtaisuus korostuu, koska on tärkeää tietää tarkkaan valintatilanteissa. Samoin osallistumishakemusten merkitys korostuu ja on tärkeää, että molemmat osapuolet tietävät kaikki yksityiskohdat. Yrityksen näkökulmasta uudet hankintamenettelyt tuovat uusia mahdollisuuksia, mutta myös riskejä. Uudistukset ja muutokset edellyttävät yritysten toimijoilta tietoisuutta muutosten konkreettisesta merkityksestä sekä sopeutumista uusien säädösten toimintatapoihin.

LÄHTEET

- 1 Eduskunnan päätös. Laki julkisista hankinnoista. FINLEX ® - Säädökset alkuperäisinä: 1505/1992. Luettu 3.2.2007
- 2 URL:<http://www.hankintailmoitukset.fi/hilma/ilmoitusmenettely.jsp> kauppa- ja teollisuusministeriön ilmoituskanava. Luettu 15.2.2007 [WWW-dokumentti]
- 3 URL:http://www.skolry.fi/easydata/customers/skolry/files/hankinta/hankinta_opas.pdf Suunnittelupalvelujen hankintaopas 2007. ISBN 978-682-845-2. 44 sivua. Luettu 10.3.2007 [WWW-dokumentti]
- 4 URL: <http://www.hankintailmoitukset.fi/hilma/etusivu.jsp> HILMA kauppa- ja teollisuusministeriön ilmoituskanava Luettu 16.2.2007
- 5 URL:<http://www.ktm.fi/index.phtml?s=102> Kauppa- ja teollisuusministeriö. Valtioneuvosto. Luettu 18.3.2007 [WWW-dokumentti]
- 6 Julkisten hankintojen hankintakoulutuspäivän materiaali (Kajaanin kaupungilta)

LIITTEIDEN LUETTELO

1. LAKI JULKISISTA HANKINNOISTA
2. JULKISTEN HANKINTOJEN KILPAILUTTAMISEEN LISÄÄ JOUSTAVUUTTA

ANNETTU HELSINGISSÄ 23 PÄIVÄNÄ JOULUKUUTA 1992

LAKI

JULKISISTA HANKINNOISTA

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala ja tarkoitus

Valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden tässä laissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on kilpailun aikaansaamiseksi sekä tarjousmenettelyyn osallistuvien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaamiseksi noudatettava hankinnassaan, mitä tässä laissa säädetään.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) salassa pidettävässä hankinnassa eikä sellaisessa hankinnassa, jossa valtion turvallisuus edellyttää muun menettelyn käyttämistä tai jossa noudatetaan lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen nojalla erityisiä turvamääräyksiä;
- 2) hankinnassa, jonka kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön;
- 3) kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tehtävässä hankinnassa;
- 4) Suomen solmiman kansainvälisen yhteistoimintasopimuksen nojalla tehtävässä hankinnassa; eikä
- 5) hankinnassa, joka tehdään maataloustulolaissa (736/89) tarkoitettujen tuotteiden tavoitehintojen toteuttamiseksi.

2 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

- 1) valtion, kuntien ja kuntainliittojen viranomaiset sekä evankelisluterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkkokunta ja niiden seurakunnat;
- 2) oikeushenkilöt, joiden katsotaan kuuluvan julkishallintoon;
- 3) yksiköt, joiden toimialaan kuuluu vesihuolto, energiahuolto, liikenteen harjoittaminen tai teletointa, siinä laajuudessa kuin asetuksella säädetään Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti;
- 4) valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaiset liikelaitokset, jollei asetuksella toisin säädetä; sekä
- 5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin kun 1, 2 tai 4 kohdassa mainitut yksiköt rahoittavat yli puolet hankinnan arvosta.

Oikeushenkilön katsotaan kuuluvan julkishallintoon 1 momentin 2 kohdan mukaisesti silloin, kun se on perustettu huolehtimaan tehtävistä yleisen edun tarkoituksessa ilman teollista tai kaupallista luonnetta ja jos:

- 1) se saa pääasiallisen rahoituksensa 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettulta yksiköltä;
- 2) se on 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettun yksikön valvonnassa; tai
- 3) sillä on hallinto-, johto- tai valvontaelin, jonka jäsenistä yli puolet on 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettun yksikön nimittämiä.

3 §

Hankintojen määrittely

Asetuksella säädetään Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti siitä, missä hankinnoissa hankintayksiköiden on noudatettava sopimuksen hankintoja koskevia määräyksiä.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) hankinnalla tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä;
- 2) ehdokkaalla sitä, joka on pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun;
- 3) tarjoajalla sitä, joka tekee tarjouksen; sekä
- 4) toimittajalla tavarantoimittajaa tai palvelun tarjoajaa tai työn urakoitsijaa.

2 luku

Hankinnan tekeminen

5 §

Hankintamenettelyt

Hankinnassa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet. Hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä. Tarjouskilpailua ei kuitenkaan tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintayksiköltä, joka on noudattanut tämän lain säännöksiä hankinnan tekemisestä.

Hankintayksikön, joka antaa hankinnan toisen tehtäväksi, on asetettava ehdoksi, että hankinnan tekijä noudattaa, mitä tässä laissa säädetään.

Mikäli hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn mukaan kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen (avoin hankintamenettely), tarjouspyynnöstä on ilmoitettava julkisesti. Tarjouksia on joka tapauksessa kilpailun aikaansaamiseksi pyydetävä riittävältä määrältä toimittajia. Mikäli muu toimittaja kuin se, jolta tarjouksia on pyydetty, haluaa tehdä tarjouksen, hänellä on oikeus saada tarjouksen tekemistä varten tarjouspyyntö. Hankinta ei saa tämän vuoksi kuitenkaan viivästyä.

Asetuksella säädetään tarkemmin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen määräysten mukaisesti siitä, minkälaisia hankintamenettelyjä on noudatettava.

6 §

Ehdokkaan ja tarjoajan hylkäysperusteet

Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois sellainen ehdokas tai tarjoaja, jolla ei voida katsoa olevan teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi. Tällaiselle ehdokkaalle tai tarjoajalle on pyynnöstä annettava tieto hylkäämisen perusteista.

7 §

Hankinnasta päättäminen

Hankinta on tehtävä mahdollisimman edullisesti. Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on hinnaltaan halvin tai kokonaistaloudellisesti edullisin.

Asetuksella voidaan säätää sellaisia poikkeuksia 1 momentista, jotka perustuvat Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen.

3 luku

Oikeusturvakeinot

8 §

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen määräysten vastaisella menettelyllä aiheuttaa toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen

mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Tätä momenttia sovelletaan niissä hankinnoissa, joista säädetään asetuksella Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti.

9 §

Asian saattaminen kilpailuneuvostoon

Jos Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa tarkoitettua ja asetuksella tarkemmin säädettyä hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka määräysten tai sanotun sopimuksen vastaisesti, kilpailuneuvosto voi sen hakemukselta, jota asia koskee:

- 1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;
- 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä; tai
- 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun asian voi panna vireille myös kauppa- ja teollisuusministeriö ja urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemusta, joka on pantu vireille hankintasopimuksen tekemisen jälkeen, ei tutkita. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa.

10 §

Uhkasakko ja väliaikaiset toimenpiteet

Kilpailuneuvosto voi asettaa 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon noudattaen, mitä uhkasakko-laissa (1113/90) säädetään.

Hakemuksen tultua vireille kilpailuneuvosto voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi, jolloin jälkimmäisessä tapauksessa on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Edellä 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kiello ja 3 kohdassa tar-

koitettu velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi, jolloin on vastaavasti myös noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Päättyessään 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä kilpailuneuvoston tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat.

Kilpailuneuvoston puheenjohtaja voi kiireellisissä tapauksissa yksin kilpailuneuvoston puolesta päättää 2 momentissa tarkoitettua väliaikaisesta toimenpiteestä.

11 §

Kuuleminen ja muu menettely

Tämän lain 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä tarkoitettua toimenpidettä ei saa määrätä varaamatta hankintayksikölle ja muille, joita asia koskee, tilaisuutta tulla kuulluksi. Jos 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteen tarkoitus saattaa muuten vaarantua, toimenpide voidaan kuitenkin määrätä varaamatta sanottua tilaisuutta.

Kilpailuneuvosto voi kehottaa asianosaista saapumaan neuvoston istuntoon ja velvoittaa tämän esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat.

Jos 2 momentissa tarkoitettua asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta kilpailuneuvoston istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa antamaan mainitut asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

12 §

Muutoksenhaku kilpailuneuvoston päätökseen

Kilpailuneuvoston 9 ja 10 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Kilpailuneuvoston 10 §:n 1 tai 2 momentin nojalla antamaan uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

4 luku

Erinäisiä säännöksiä

13 §

Tietojenanto

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen velvoitteista johtuvaa hankintojen valvontaa ja tietojenvaihtoa varten hankintayksiköiden on annettava viranomaisille kauppa- ja teollisuusministeriön määräämässä laajuudessa tilastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista.

14 §

Vaitiolovelvollisuus

Joka tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa niitä ilmaista eikä käyttää oikeudettomasti, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

15 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan rikkoo 14 §:ssä säädetyn kiellon, on tuomittava julkisista hankinnoista annettussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän salassapitovelvollisuuden rikkomiseen on kuitenkin sovellettava rikoslain 40 luvun 5 §:n säännöksiä.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitettusta rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

16 §

Tarkemmat säännökset Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen täytäntöönpanemiseksi

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen täytäntöönpanemiseksi asiasta, josta määrätään sanotun sopimuksen liitteessä XVI.

17 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö ja valtiovarainministeriö voivat antaa ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten soveltamisesta.

18 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tätä lakia ei sovelleta hankinnassa, joka on aloitettu ennen lain voimaantuloa.

HE154/92

TaVM 39/92

Helsingissä 23 päivänä joulukuuta 1992

Tasavallanpresidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri

Pertti Salolainen

JULKISTEN HANKINTOJEN KILPAILUTTAMISEEN LISÄÄ JOUSTAVUUTTA

Hankintalain uudistamista valmistellut työryhmä on 25.11.2004 jättänyt muistionsa kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Lainsäädäntöuudistuksella saatettaisiin voimaan julkisia hankintoja koskevat yhteisön uudet direktiivit. Työryhmä esittää direktiivien voimaansaattamista kahtena erillisenä lakina: hankintalaki koskisi yleislakina kaikkia hankintaviranomaisia ja erityisalojen hankintalaki vain vesi-, energia- ja liikennesektoria sekä postitoimintaa.

Työryhmä esittää, että molemmat direktiivit saatettaisiin voimaan pää-osin sellaisenaan ja direktiivien mahdollistamat uudet menettelytavat, esimerkiksi kilpailullinen neuvottelumenet- tely ja puitejärjestelyjä koskeva menettely, otettaisiin käyttöön myös Suomessa. Direktiivin velvoitteista johtuen myös hankinnan valintaperusteiden painotus tulisi pakolliseksi.

EY-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuen ilmoitusmenettelyä esitetään laajennettavaksi. Uuden kansallisen kynnyksarvon (20 000 euroa tavaroissa ja palveluissa, 100 000 euroa urakoissa) yli olevat hankinnat olisi kilpailutettava hankintalain mukaisesti ja niistä olisi aina julkaistava ilmoitus. Hankinta-lakia ei enää sovellettaisi lainkaan kansallisen kynnyksarvon alittaviin hankintoihin. Tältä osin hankintayksiköt voisivat soveltaa omia kilpailuttamisohjeitaan ja menettelyjään.

Ilmoitusvelvollisuus laajenisi huomattavasti nykyisestä, mikä takaisi yrityksille aiempaa enemmän tietoja hankinnoista. Hankintayksiköillä olisi mahdollisuus kilpailuttaa vapaamuotoisemmin kansallisten kynnysarvojen alle jääviä hankintoja, mikä osaltaan keventäisi sekä ostajien että monien myyjienkin liian raskaaksi kokemaa kilpailutusmenettelyä.

Kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin sekä ns. B-palveluihin (esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut) sekä eräisiin käyttöoikeussopimuksiin ehdotetaan myös uusia direktiiveihin nähden joustavampia kilpailuttamismenettelyjä, jotka mahdollistavat mm. neuvottelumenettelyn käytön aiempaa laajemmin. Lisäksi esitetään ns. in house- eli sidosyhteisöohjainten sääntelyn huomioimista laissa, jolloin hankintoja saisi kilpailuttamatta tehdä vain sellaiselta määräysvallalla olevalta yksiköltä, joka tuottaa palveluja pääosin vain omistajilleen.

Lisätiedot

hallitusneuvos Elise Pekkala, KTM, p. (09) 1606 3731 tai 050 526 2514

hallitussihteeri Johanna Lähde, KTM, p. (09) 1606 4694

ylitarkastaja Kyllikki Silvennoinen, KTM, p. (09) 1606 3278

tai sähköpostitse muotoa etunimi.sukunimi@ktm.fi

Muistio löytyy KTM:n julkaisurekisteristä (KTM julkaisuja 36/2004)

Julkaisurekisteri

Julkisten hankintojen neuvontayksikön perustamisella Suomen Kuntaliitto ja kauppa- ja teollisuusministeriö pyrkivät yhdessä parantamaan kilpailuttamisen osaamista julkisissa hankinnoissa ja edistämään julkisen sektorin valmiuksia hyödyntää yksityistä palvelusektoria.

Neuvontaa annetaan hankintalain sisällöstä ja soveltamisesta sekä hyvistä käytännöistä julkisissa hankinnoissa hankintayksiköille ja yrityksille. Neuvonta on maksutonta

Kysymykset voidaan lähettää sähköpostiosoitteeseen hankinnat@Kuntaliitto.fi. Kysymyksiin pyritään vastaamaan 3 työpäivän kuluessa.

Hankintayksiköitä ja yrityksiä palvelevan neuvontayksikön puhelin (09) 771 2255 päivystää ma - pe klo 9 - 12.

Leena Piekkola, yksikön päällikkö

Terhi Kauti, johtava lakimies

Camilla Engman, lakimies

Ilona Lundström, asiantuntija

Carl-Johan Nordberg, erityisasiantuntija

Outi Tuuri, hallintosihteeri

Neuvontaa erityisesti kunnille, kuntayhtymille tai kunnallisille yhtiöille antavat lisäksi Kuntaliiton erikseen nimeämät asiantuntijat seuraavilla erityisalueilla:

rakennuttaminen ja suunnittelu, rakennuttajainsinööri Hannu Huhtala

jätehuolto, ympäristöinsinööri Seija Paajanen,

kuljetuspalvelut, liikenneinsinööri Silja Siltala

hankintajuridiikka, johtava lakimies Antero Oksanen

hankintajuridiikka, lakimies Juha Myllymäki

hankintajuridiikka, lakimies Jenni Koivisto

Kuntatalon vaihde (90) 77 11

Sähköposti: etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Em. asiantuntijat työskentelevät Kuntaliitossa omissa yksiköissään, mutta antavat yhteistyössä neuvontayksikön kanssa kunnille ja kuntayhtymille julkisia hankintoja koskevaa neuvontaa omalla erityisosaamisen alueellaan. Asiantuntijat laativat myös ohjeita ja tiedotteita julkisiin hankintoihin liittyvistä asioista yhteistyöstä neuvontayksikön kanssa.

Julkisten hankintojen EU-direktiivit julki

– 21 kuukauden voimaansaattamisaika alkoi

Uudet julkisten hankintojen direktiivit 2004/17/EY ja 2004/18/EY julkaistiin 30.4.2004 EU:n virallisessa lehdessä. Direktiivien viralliset suomenkieliset versiot löytyvät EU:n virallisen lehden sähköisestä versiosta osoitteesta:

http://europa.eu.int/eur-lex/fi/archive/2004/1_13420040430fi.html

Direktiivien kansallinen 21 kuukauden voimaansaattamisaika lasketaan niiden julkaisemisesta. Direktiivit on siis saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä 31.1.2006 mennessä.

Komission vihreä kirja avaa keskustelun:

Miten soveltaa hankintalainsäädäntöä ja muuta yhteisölainsäädäntöä julkisen ja yksityisen yhteistyössä

Komissio on 30.4.2004 julkaissut vihreän kirjan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyösopimuksista sekä julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevasta yhteisön oikeudesta (KOM(2004) 327 lopullinen).

Vihreän kirjan tavoitteena on käynnistää keskustelu siitä, miten julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevaa yhteisön lainsäädäntöä tulisi soveltaa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksiin.

Vihreässä kirjassa käsitellään muun muassa kysymyksiä, jotka liittyvät

- yksityisen kumppanin valintaan
- kumppanuussopimusten sisältöön
- julkisen ja yksityisen sektorin yhteisten yritysten perustamiseen sekä
- julkisten yritysten siirtämiseen yksityisten yritysten valvontaan.

Vihreä kirja (pdf) (215.8 KB)

Julkiset hankinnat

Julkisten hankintojen merkitys

Julkisten hankintojen taloudellinen merkitys on suuri. Suomen julkisten hankintojen kokonaisarvo vuosittain on noin 20 miljardia euroa, mikä on noin 15 % bruttokansantuotteestamme. On arvioitu, että EU:n alueella käytetään julkisiin hankintoihin vuosittain yli 1000 miljardia euroa eli 16 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta.

Julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteet ja pääperiaatteet

Julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteena on tehostaa varojen käyttöä. Vero euroilla on hankittava hinta-laatusuhteeltaan parhaita tuotteita ja palveluja. Hankintatoimen säästöt eivät kuitenkaan synny vain tuotteiden ja palveluiden kilpailuttamisella vaan koko materiaalihallin-

to on organisoitava tehokkaasti. Elleivät hankintayksikön omat resurssit riitä, vaihtoehtoisia yhteistyömalleja olisi syytä pohtia.

Julkisia hankintoja koskevien säännösten pääperiaatteita ovat hankintojen avoin ja tehokas kilpailuttaminen sekä tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Avoimuuden periaate mm. edellyttää, että hankinnoista ilmoitetaan riittävän laajasti. Tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaate puolestaan tarkoittaa tarjoajien yhdenvertaista kohtelua ja hankintapäätöksen tekemistä ennalta ilmoitettujen valintaperusteiden mukaisesti. Saaduista tarjouksista on valittava joko kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Jos tarjouksen valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta, voidaan tarjousten vertailussa ottaa huomioon myös ennalta ilmoitettuja laatutekijöitä.

EU:n hankintasääntelyn tavoitteena on myös parantaa eurooppalaisten yritysten – siis myös suomalaisten yritysten - kilpailukykyä. Hankintasääntelyllä pyritään turvaamaan tavaroiden, palveluiden, pääomien sekä työntekijöiden vapaa liikkuvuus. Nämä ovat Euroopan unionin perustamissopimuksessa sovittuja perusvapauksia. Avoin ja tasapuolinen kilpailuttaminen avaa yrityksille ja palveluntarjoajille mahdollisuuksia tarjota tuotteitaan ja palveluja entistä enemmän myös julkiselle sektorille. Suomalaisten hankintayksiköiden on noudatettava hankinnoissaan kansallisen lainsäädännön ja EY:n direktiivien lisäksi Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevaa ns. GPA-sopimusta.

Yleinen kilpailuttamisvelvoite ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimus koskee kaikkia julkisia hankintoja. Arvoltaan tiettyjen euromäärien ylittäviä hankintoja koskevat lisäksi yksityiskohtaiset menettelytapasäännökset.

Kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulla on julkisiin hankintoihin liittyvien uudistusten ja ajankohtaisten asioiden seuraaminen. Ministeriön myös valmistelee alan kotimaisen lainsäädännön ja valvoo ja ohjaa sen soveltamista. Samoin KTM:n tehtäviin kuuluu julkisiin hankintoihin liittyviin asioihin vaikuttaminen EU:ssa ja Maailman kauppajärjestö WTO:ssa.

Hankintasäännösten yleisesittely

Julkisia hankintoja koskevien säännösten pääperiaatteita ovat hankintojen avoin ja tehokas kilpailuttaminen sekä tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Avoimuuden periaate mm. edellyttää, että hankinnoista ilmoitetaan riittävän laajasti. Tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaate puolestaan tarkoittaa tarjoajien yhdenvertaista kohtelua ja hankintapäätöksen tekemistä ennalta ilmoitettujen valintaperusteiden mukaisesti. Saaduista tarjouksista on valittava joko kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Jos tarjouksen valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta, voidaan tarjousten vertailussa ottaa huomioon myös ennalta ilmoitettuja laatutekijöitä.

töksen tekemistä ennalta ilmoitettujen valintaperusteiden mukaisesti. Saaduista tarjouksista on valittava joko kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Jos tarjouksen valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta, voidaan tarjousten vertailussa ottaa huomioon myös ennalta ilmoitettuja laatutekijöitä.

Julkisia hankintoja koskevasta kilpailuttamisvelvoitteista on säädetty EY-direktiiveissä. Nämä säännökset on pantu täytäntöön Suomessa säätämällä hankintalaki ja kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevat asetukset. Suomen hankintalain mukaan hankintayksiköiden on kilpailuttettava kaikki hankintansa. Laki siis koskee myös kynnysarvon alittavia hankintoja ja eräitä palveluhankintoja (ns. liitteen B palvelut), joita hankintadirektiivit koskevat vain osittain.

Myös valtion tai kuntien pääosin rahoittamat kohteet kuuluvat sääntelyn piiriin. Samoin säännellään hankkeita, joihin saadaan EU:n rakennerahastotukea. Tarjouskilpailu tulee järjestää myös rakennustöistä, jotka saavat valtionapua ja joiden arvonlisäverollinen kustannusarvio on vähintään 5 milj. markkaa (~ 840.000 €)

Hankintasäännökset eivät koske salassa pidettäviä hankintoja, sotilaalliseen käyttöön tehtäviä hankintoja eivätkä eräitä kehitysyhteistyöhankkeita.

Kenen tulee noudattaa hankintasäännöksiä

Hankintalain mukaisia hankintayksiköitä ovat:

valtion, kuntien ja kuntainliittojen (eli kuntayhtymien) viranomaiset

evangelisluterilainen kirkko ja ortodoksisen kirkkokunta sekä näiden seurakunnat

valtion liikelaitoksista annetun lain mukaiset liikelaitokset, jollei asetuksella toisin säädetä

julkishallintoon kuuluvaksi katsotut oikeushenkilöt

peruspalvelusektorilla erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivat yksiköt

mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se saa hankintaa varten julkista tukea yli 50 % hankkeen arvosta

Valtion viranomaisia ovat valtion keskushallintoviranomaiset kuten ministeriöt ja eräät niiden alaiset laitokset, lääninhallitukset, piirihallintoviranomaiset sekä eräät paikallisviranomaiset.

Julkishallintoon kuuluvaksi katsotaan oikeushenkilö, joka on perustettu yleisen edun tarkoituksessa ilman teollista tai kaupallista luonnetta. Lisäksi jonkin laissa mainitun hankintayksikön tulee vastata oikeushenkilön pääasiallisesta rahoituksesta, hallinnosta tai valvonnasta.

Peruspalvelusektorilla tarkoitetaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen sekä teletoiminnan alalla toimivien hankintoja. Komissio on vuonna 1999 vapauttanut direktiivin soveltamisalasta kiinteän puhelinliikenteen sekä matkapuhelinliikenteen, koska tällä alalla tehokas kilpailu on muutoinkin taattu

Kynnysarvosäätely ja sen merkitys

EY:n hankintadirektiiveissä on säädetty tietyn euromäärän eli ns. kynnysarvon ylittävien hankintojen kilpailuttamismenettelystä. Esim. paikallishallinnon viranomaisten, kuten kuntien, tavara- ja palveluhankinnoissa kynnysarvo vuonna 2002 on 249.681 euroa. Tämän määrän ylittävien hankintojen kilpailuttamisessa tulee noudattaa yksityiskohtaisia ja määrämuotoisia menettelytapoja, joista on säädetty seuraavissa asetuksissa:

Asetus kynnysarvon ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista (380/1998)

Asetus kynnysarvon ylittävistä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (381/1998)

Hankintaprosessin kuvaus

Kynnysarvot

Sivua viimeksi päivitetty: 15.8.2006

© 2006, Kauppa- ja teollisuusministeriö, PL 32, 00023 Valtioneuvosto